

NOTITSER

LEKTOR, DR. PHIL. OLAF GALLØE

22. juni 1881 — 24. december 1965.

OLAF GALLØE blev født i København, hvor faderen, cand. jur. JØRGEN OLSEN GALLØE var protokolfører i kriminalretten og senere højskoleforstander; hans moder var født FLENTJE, af holstensk familie. Han gik i „Borgerdydskolen“ på Østerbro, hvor han senere selv kom til at virke som naturhistorielærer i 44 år (1904-1948). Han dimitteredes i 1900 og gik straks i gang med botaniske studier. Under stærk påvirkning af professor EUGEN WARMING var det i begyndelsen de højere planters biologi og økologi, som tiltrak sig hans interesse, og han publicerede allerede som student et par mindre arbejder herom. Det varede dog ikke længe, førend han begyndte at koncentrere sine studier om laverne, og da han i 1907 tog magisterkonferens med botanik som hovedfag, var han en fuldbefaren likenolog. Han fik i 1906 universitets guldmedalje for den to år senere publicerede afhandling „Danske Likeners Økologi“ (Bot. Tidsskr. 28: 285-372, t. 3-17, 1908), et arbejde, der på sit felt var banebrydende. Det var det første grundlæggende forsøg på at skildre et lands liken-vegetation efter økologiske principper i WARMING's ånd.

Guldmedalje-afhandlingen rummer mange værdifulde iagttagelser over de danske lavers biologi, og den vidner tillige om de egenskaber hos forfatteren, der har været med til at give hans videnskabelige produktion dens særlige præg: Hans store dygtighed som præparator og hans fremragende evner til at afbilde det, som han har set under forstørrelsesglasset og i mikroskopet.

I 1913 forsvarede han sin doktorafhandling „Forberedende Undersøgelser til en almindelig Likenøkologi“ (Dansk Botanisk Arkiv, bd. 1, nr. 3.

119 s.), i hvilken han videreførte tankerne fra den foregående afhandling. Samme år rejste han til Island, hvor han tilbragte sommeren med liken-økologiske studier, hvis resultater blev nedfældet i værket „The lichen-flora and lichen-vegetation of Iceland“ (Botany of Iceland, vol. II, p. 101-248, 1920).

Arbejdet med den islandske lavflora førte GALLØE ind på de forestillinger om artsbegrebet, som skulle blive det ledende princip for hans fremtidige studier. For lavernes vedkommende er det ofte vanskeligt at give en tilfredsstillende definition på de enkelte arter, for det første, fordi man ikke ad eksperimentel vej kan afgøre, om der er slægtskab mellem de enkelte former, og for det andet, fordi den dobbelt-organisme, som en liken repræsenterer, viser en betydelig større plasticitet end de „linnéiske“ arter af højere planter. Liken-systematikken er da også blevet belastet med et utal af overflødige navne på „arter“, „varieteteter“ og „former“, som næppe er andet end mere eller mindre tilfældige modifikationer.

GALLØE fandt, at det ville være bedre at give en udtømmende beskrivelse af såvel den ydre morfologi som den mikroskopiske anatomi af et enkelt individ end at give en summarisk kollektiv beskrivelse, der skulle passe på alle de individer, som på et givet tidspunkt henføres til samme art, en artsbeskrivelse, der må blive mere eller mindre intetsigende, alt efter hvor vid eller snæver en afgrænsning de enkelte systematikere giver arten.

Disse tanker minder meget om det type-princip, som nu er slået igennem inden for systematikken, og ifølge hvilket ethvert artsnavn skal være bestemt ved sin nomenklatoriske type, der fortrinsvis skal være et konkret individ; men der er alligevel en vigtig forskel. Den nomenklatoriske type behøver ikke at være „typisk“ for den abstrakte forestilling, vi gør os om den pågældende art; den skal blot være et konkret individ blandt mange, som henregnes til den, og det er i og for sig ligegyldigt, om den nomenklatoriske type skulle repræsentere en tilfældig afvigelse fra hovedparten af de til arten henregnede individer. De individer, som GALLØE har valgt at beskrive, skal derimod betragtes som en slags standard-individer, med hvilke ubestemte laver kan sammenlignes, når man vil afgøre, til hvilken art de skal henføres. Der er endvidere den forskel, at et type-eksemplar er et sakrosant individ, som skal bevares til evig tid, og som man derfor kun må se, men ikke røre, og i hvert fald må man ikke skære det i stykker, hvad der er nødvendigt, hvis man vil have oplysning om individets mikroskopiske anatomi.

GALLØE har senere behandlet det teoretiske grundlag for sine likenstudier i en lille afhandling på 16 sider, der nærmest har karakter af et programskrift: „Individforskning i Planteriget“ (Dansk Botanisk Arkiv 5, nr. 12, 1928). Det var hans agt at uddybe disse tanker i en større afhandling; men det blev der aldrig lejlighed til, for fra nu af var al den tid, som han kunne afse til videnskabeligt arbejde, helliget det ene mål: At give en udtømmende beskrivelse i billeder og tekst af standardindivider af alle de til den danske flora hørende arter af laver. Frugten af dette arbejde blev værket: „Natural History of the Danish Lichens“, der med rette bærer undertitlen: „Original investigations based upon new principles“.

Værket er udsendt med støtte af Carlsbergfondet, som også har ydet bidrag til GALLØE's øvrige likenstudier, og der udkom i årene 1927-1954 ni statelige bind i kvartformat med over 800 sider tekst og næved 1000 tavler, hvoraf en stor del i farver. Bind 10, der afslutter værket, udgaves først i slutningen af 1972; størstedelen af materialet til dette bind lå allerede trykt færdigt ved forf.s død og 50 af farvetavlerne endda i rentyk.

Af samtlige behandlede arter findes forstørrede habitusfigurer i farver. Disse figurer fremtræder med en sådan friskhed og naturtroskab, at de for betragteren tager sig ud som var de selve likenen taget lige ud fra naturen og lagt under lup. Habitusfigurerne er en uvurderlig hjælp for alle, som vil lære de danske liken-arter at kende, ikke blot for systematikkerne,

men også for dem, som ønsker at beskæftige sig med studiet af de typer af dansk vegetation, hvori likenerne spiller en fremtrædende rolle (f. eks. klitter, klitplantager, heder og højmoser).

Af hver art findes endvidere afbildet talrige mikroskopiske præparater af snit gennem løvet, frugtlegerne og pykniderne, således at lavernes anatomiske bygning og deres forhold til det substrat, hvorpå de vokser, er illustreret i alle detaljer. En meget stor del af de anatomiske enkeltheder, som oplyses gennem disse billeder, har tidligere været ukendte for viden-skaben.

Laverne har hidtil været stedmoderligt behandlet med hensyn til afbildninger, og derfor afhjælper GALLØE's værk et virkeligt savn. De fleste andre værker, som beskæftiger sig med lavernes anatomi, indeholder lange og minutøse beskrivelser af løvets bygning, beskrivelser, som desværre ikke altid kan give læseren et klart billede af det, de omhandler. GALLØE går den modsatte vej: Hans tekst indskrænker sig væsentlig til biologiske forhold, og hovedvægten lægges på illustrationerne, der siger mere om de behandlede lavers morfologi og anatomi end mange sider tekst, og de sikrer værket en værdi, som fremtidige supplerende undersøgelser ikke vil kunne forringe. I flere og flere af de likenologiske værker, som publiceres i udlandet, vil man da også se figurer, lånt fra GALLØE's værk.

GALLØE's hovedinteresse har som nævnt været at give en udtømmende morfologisk og anatomisk beskrivelse af de udvalgte standard-individer. Han bekymrede sig mindre om, hvad han skulle kalde individerne. For skorpelavernes vedkommende har GALLØE i hovedsagen holdt sig til nomenklaturen i det klassiske værk af TH. M. FRIES: „Lichenographia Scandinavica“ (1871-74), et værk, der stadig har stor værdi, selv om artsopfattelsen i det er mere kollektiv, end man bruger det i vore dage. For de senere binds vedkommende, der hovedsagelig behandler busk- og bladlaver, er den „nye bølge“ inden for lav-systematikken med de snævert afgrænsede arter dog delvis slået igennem.

GALLØE var selv klar over, at hans „arter“ var kollektive, og han fremførte som forsvar herfor, at tiden endnu ikke var moden til at foretage en fin-inddeling af liken-arterne. Dette kunne ikke lade sig gøre, mente han, før samtlige beskrevne arter var undersøgt efter hans metode, således at man havde et sikkert sammenligningsgrundlag. Der er da også ofte afbildet mere end ét standard-individ, hvis vedkommende „art“ viser stor variabilitet. Af „arten“ *Lecidea elaeochroma* er således afbildet ikke færre end 13 standard-individer, som man nu ville henføre til flere forskellige arter.

Hans livsværk vidner om en usædvanlig stor skabende kraft forenet med rige kunstneriske evner og vil bevare mindet om OLAF GALLØE.

L I T T E R A T U R

- Skytte Christiansen, M.: Et pragtværk om de danske lavers naturhistorie. — Naturh. Tid. 19: 3-10, 1955. — Heri gives en detailleret omtale af likenværket.
— OLAF GALLØE. Født 22.6.1881 — død 24.12.1965. — Botan. T. 61: 309-312, 1966.

København, september 1972.

M. SKYTTE CHRISTIANSEN.

EDM. B. LAMBERT

3. marts 1897 — 13. august 1971

Den kendte amerikanske champignonforsker EDMUND BRIAN LAMBERT var født i St. Paul, Minnesota, fik sin videnskabelige uddannelse i plante-patologi og genetik ved det derværende universitet og arbejdede derpå i nogle år med kornets rust- og brandsygdomme. Han tog i 1927 doktor-

graden og blev det følgende år ansat i Department of Agriculture, Washington DC., hvor han 1928-43 udførte omfattende undersøgelser over den dyrkede champignon (*Agaricus bisporus* (LANGE) SINGER). Efter nogle års fravær, bl. a. knyttet til Keystone Mushroom Co., vendte han i 1948 tilbage til Department of Agriculture, nu Beltsville, for at genoptage sine videnskabelige studier over champignon. Han udnævntes til leder af det nylig oprettede champignon-laboratorium, en stilling, han beklædte til sin afgang i 1966.

Der foreligger fra hans hånd talrige publikationer om den dyrkede champignons variation, genetik, fysiologi, sygdomme og betingelser for dyrkning og produktion. Han påviste som den første, at champignon kan formeres fra enkelte sporer, men at ensporekulturerne ofte afviger betydeligt fra hinanden, et forhold, der skyldes udspaltning under meiosis i basidien.*) Han lagde derved grunden for fremtidens genetiske studium af den dyrkede champignon. Af de mange sygdomme, som angriber champignon, kan nævnes *Mycogone pernicioso*; han påviste, at denne af alle avlere frygtede svamp er jordbåren og let kan udryddes ved dampning af jorden. Han fandt også ud af, at for stor ophobning af CO₂ (1 % eller mere) i luften, i reglen i forbindelse med høj temperatur, har en meget skadelig virkning på champignonudviklingen, idet stokken bliver alt for lang og hatten ganske lille, eventuelt slet ikke udviklet.

LAMBERT var gennem en menneskealder champignonavlernes første mand. Ved sine studier skabte han det sikre videnskabelige grundlag for champignondyrkningen og bidrog herved mere end nogen anden til den revolution, som fandt sted inden for champignonavlens og medførte dens kolossale opsving i de sidste 40 år.

LITTERATUR

- Atkins, Fred. C.: Dr. E. B. LAMBERT retires. — Mushroom grower's association bulletin, nr. 195: 142-143, 1966
— Death of Dr. EDMUND B. LAMBERT. — Ibidem, nr. 261: 420-421, 1971. (Med portræt).
Lambert, Edmund B.: Principles and problems of mushroom culture. — Botan. Review 4: 397-426, 1938. (Heri omfattende litteraturliste).
Papavizas, George C. & August E. Kehr: EDMUND BRIAN LAMBERT, 1897-1971. — Phytopathology 62: 304, 1972. (Med portræt).
Trechow, Cecil: Champignondyrkningens historie. — Friesia 3: 115-123, 1945.
N. FABRITIUS BUCHWALD.

N. JUUL NIELSEN

1. december 1883 — 25. januar 1972

Ved kontorchef N. JUUL NIELSEN's død mistede foreningen ikke alene sit ældste medlem, men også et elskværdigt og hyggeligt menneske, som det altid var os en glæde at være sammen med på ekskursionerne. Rask og rørig deltog han endnu højt op i firserne trofast i svampeekskursionerne. Man mindes uvilkårligt andre alderstegne kæmper inden for foreningen som dr. VALDEMAR HERTZ og statsråd C. A. KOEFOED, der også, trods årene, var flittige ekskursionsdeltagere næsten lige til det sidste.

*) Det var professor HOTHER PALUDAN, Landbohøjskolen, som efter en rejse til U.S.A., hvor han besøgte Dr. LAMBERT, indførte sporespiret mycelium på sterilt substrat til Danmark, og derved gav anledning til landets fremtrædende stilling inden for champignondyrkningen i de følgende år.